

НАШ ЈЕЗИК

Књига XLV

Св. 3–4 (2014)

Чланци

Грамматика и лексика

- Употреба партикуле *све* у савременом српском језику
(АНА М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ) 3
- Дублетна образовања и хомонимске номинације
код етника и ктетика (од ојконима у Војводини)
(МАРИЈАН Ј. ЈЕЛИЋ) 19
- Категорије броја и бројивости у називима за јела
у српском језику (БОЈАНА Н. ТОМИЋ) 39
- О полисемији лексема које означавају делове људског тела
(АНЕТА А. СПАСОЈЕВИЋ) 51
- Когнитивнолингвистичка анализа фразеологизама
с компонентом *глава* у српском језику
(ЈОВАНА Б. ЈОВАНОВИЋ) 69
- Прилог историји књижевног језика
- Творбена структура именица у поезији Јована Дошеновића
(АНА З. РАНЂЕЛОВИЋ) 89
- Студије српског језика у иностранству
- Лекторат српског језика на Филозофском факултету
Универзитета Коменски у Братилсави
(ВЕСНА Н. ЂОРЂЕВИЋ) 105

П р и к а з и

Деветнаести том Речника САНУ (МАРИЈА С. ЂИНЂИЋ)	115
Бојана Милосављевић, <i>Ојоварање као јоворни жанр свакодневне комуникације</i> (СВЕТЛАНА М. СЛИЈЕПЧЕВИЋ)	121
<i>Научни састјанак славистија у Вукове дане 43/1</i> (МАРИНА Љ. СПАСОЈЕВИЋ)	127
<i>Научни састјанак славистија у Вукове дане 43/3</i> (АНА З. РАНЂЕЛОВИЋ).....	135
Неколико речи о часопису <i>Окјџоих</i> (ДРАГАНА Ј. ЦВИЈОВИЋ)	141

Неколико речи о часопису *Окѿоих**

Први број часописа *Окѿоих* Одјељења за српски језик и књижевност Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори изашао је 2011. године. Назив часописа симболично је подстакнут књигом *Окѿоих* – првом јужнословенском штампаном књигом на ћирилици. Покретање овог, с обзиром на тамошње прилике, веома значајног часописа омогућила је Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори, уочивши потребу и тежњу ка очувању српске језичке и културне баштине. Такође, како истиче уредништво првог броја, „разлози који су довели до формирања Матице српске у Црној Гори подстакнути су садашњим односом државе и политике према научној и свакој другој истини, прије свега покушајем преузмјеравања језичке и културне традиције у Црној Гори“. Дакле, важност и значај часописа огледа се у очувању српског идентитета на тлу Црне Горе, као и неговању традиције на којој почива српски језик и књижевност. Циљ овог часописа је да кроз научне радове, расправе и чланке, прилоге и приказе из језика и књижевности сачува идентитет српског језика на простору Црне Горе и учврсти његове темеље, који су се вековима градили и надограђивали.

Поред овог првог, изашла су још два броја часописа *Окѿоих*. Други број носи 2012. годину (II/3), а трећи 2013. годину (III/4).

Часопис има дводелну садржајну структуру. Наиме, у првом делу долазе *Расправе и чланци* из области језика, затим из књижевности и напослетку *Прилози и прикази*.

Први број часописа (I/1–2) тематски је и посвећен статусу и положају српског језика у Црној Гори, као и његовој угрожености услед политичких и других превирања, али се кроз научне чланке

---

* *Окѿоих* – Часопис Одјељења за српски језик и књижевност Матице српске – Друштва чланова у Црној Гори, I/1–2 (2011), II/3 (2012), III/4 (2013), Никшић.

даје увид и у језичке особености и црте. Тако у првом, најобимнијем делу долазе *Расправе и чланци* из области језика (9–238), затим два чланка из области књижевности (241–254), и неколико написа у оквиру дела *Прилози и прикази* (257–295).

С обзиром на то да први део, који се односи на област језика, доноси највећи број чланака, покушаћемо да их повежемо и представимо тематски.

Прва три рада баве се изучавањем српског језика на конкретном тексту. Тако у раду „Стилизацијске функције лексике у поеми *Својанка мајка Кнежойољка* Скендера Куленовића“ (9–22) аутори Радоје Симић и Јелена Јовановић, разматрају функције лексичког фонда у поетском тексту, називајући их стилизацијским и делећи их у три групе: експресивизацијска, орнаментализацијска и тропизацијска. У раду „Пјесма над пјесмама српске поезије – Његошева *Ноћ скупља вијека*“ (23–30) Радмило Маројевић даје напомене уз критичко издање текста, истичући притом како је преписивач направио бројне грешке. Затим, у раду Виктора Савића „Запис Стефана Црнојевића на Светостефанској хрисовуљи краља Милутина“ (31–44) истиче се значај овог записа, јер представља важан извор за сагледавање судбине Светостефанске хрисовуље. Такође, запис је значајан како за историју српског књижевног језика, тако и за историју зетско-сјеничког дијалекта.

Неколико наредних радова разматра статус српског језика (на тлу Србије, Црне Горе и Хрватске) и његове језичке политике, тј. однос према његовим варијантама (хрватском, бошњачком/босанском и црногорском), дакле, бави се актуелним социолингвистичким питањима. У раду „Незатворена питања српскога језика“ (45–54) Милоша Ковачевића, указује се на проблем у називу Речника САНУ, односно задржавање лингвонима српскохрватски уместо српски. Аутор указује на чињеницу да је реч о политичкој а не језичкој појави, коју чланови Одељења језика и књижевности САНУ годинама пренебрегавају. Он се дотиче и односа српског језика према његовим варијантама, које се представљају као посебни стандардни језици. Јелица Стојановић у раду „Српски језик у Црној Гори у огледалу лингвистике и политике“ (55–78), износи непријатну истину о томе како је језик у Црној Гори постао средство и инструмент за испољавање различитих манипулација, а не предмет науке, стру-

ке, занемарујући тиме и друштвене и језичке потребе. У сличном духу наставља Драга Бојовић у раду „Црногорски језичко-ментални инжењеринг“ (79–96), анализира методе црногорске политике конституисања непостојећег језика путем језичког и менталног инжењеринга. Јованка Радић у раду „Заменице *шиѝа* и *шиѝо* у ’Граматици црногорског језика’ и у језику Црногораца“ (97–107) детаљно анализира поменуте заменице, демантујући став о томе да су то две форме исте речи и констатујући да се заменица *шиѝа* не налази у *Грамаѝици црнојорској језика* и у *Правойису црнојорској језика*. Потом ауторка илуструје присуство дате појаве у текстовима Петра II Петровића Његоша и Михаила Лалића. Ана Јањушевић-Оливери у раду „Црногорске иновације српског/српскохрватског правописа“ (109–120) упоређује правописна решења у новом црногорском правопису са онима из *Правойиса срѝскохрваѝској језика* из 1960. Ауторка преиспитује оправданост уношења нових фонема у црногорску абечеду, односно азбуку и нових решења за неке ијекавске речи, као и за јекавско јотовање – увршћујући га у целости у норму, чиме је дошло до правописне анархије. Дмитрий Катунин у раду „Статус сербског језика в современном законодательстве Хорватии“ (121–138) анализира статус српског језика у Хрватској, као и положај државног и регионалног законодавства Хрватске. Аутор у анализи користи документа из различитих периода, пратећи динамику законодавства у вези са језиком и тенденције промена, како у целини тако и у вези са језичким правом српског становништва.

Следећа тематска целина повезује радове који се баве појединачним језичким питањима у српском језику или у контакту са другим језицима, нпр. о стању и перспективама конфронтативних истраживања у области словенске науке о језику пише Алина Маслова у раду „Об этапах формирования сравнительно-сопоставительного славянского языкознания и современных тенденциях его развития“ (139–149), о особинама народних назива болести у поређењу са бугарским – Славка Величкова „О једној тематској групи назива у српском језику (у поређењу са бугарским)“ (151–157), о пасиву пише Димка Савова у раду „Употреба пасива у српском језику“ (159–164), а о етнонимима Митра Рељић у раду „Горанци – од географске одреднице до етнонима“ (165–173).

Из области дијалектологије неколико аутора доноси корисне и значајне чланке – Миодраг Јовановић „Секвенце сј, зј у црногорским и другим ијекавским говорима“ (175–196), Ана Савић-Грујић „Особености дијалекатске лексикологије и лексикографије“ (197–208), Александра Лончар-Раичевић „Прозодијске карактеристике јотованих континуаната (експериментална истраживања)“ (209–217), Владимир Остојић „О неким особинама глаголске морфолошке системе у говору села Врела (Жабљак)“ (219–231), Тања Милосављевић „Међугенерациске разлике у систему источносрбијанских говора“ (233–238).

Из области књижевности часопис доноси два чланка – Горан Радоњић „Егзистенција између провалија: *Дервиш и смрт* Меше Селимовића“ (241–247) и Борис Лазић „Тестаментарни идентитет“ (249–254).

У делу *Прилози и прикази* представило се пет аутора – два прилога: Голуб Јашовић „Лексика за именовање простора, мера и мерила у околини Приштине“ (257–271), Татјана Трајковић „Језичке интерференције у топонимији Прешева“ (273–282) и три приказа: Драга Бојовић „Путоказ српској фразеологији (Ана Пејановић, *Фразеолоија Горској вијенца*)“ (283–287), Драгана Дракулић-Пријма „В. М.- Мокиенко, Г. А. Лилич, О. И. Трофимкина, *Толковий словарь библейских выражений и слов*“ (289–292) и Мира Чановић „Миланка Бабић, *Оледи из њрајмајичке синџаксе*“ (293–295).

Други број часописа (II/3) штампан је 2012. године. У делу *Расправе и чланци* налази се шест радова из области језика (7–66), седам радова из области књижевности (69–150), а у делу *Прилози и прикази* девет (153–237).

Овај број је обимом мањи од првог броја часописа, али је знатно већи број радова из области књижевности и у делу часописа у којем се налазе прилози и прикази. Тако су се у часопису представили многобројни аутори, а истакли бисмо понеки рад из области језика, као и неки прилог.

Јелена Газдић у раду „Локатив с предлозима у, на у значењу просторних односа и његова конкурентна средства у српском језику од 18. до 20. вијека“ (51– 57) истиче да се локатив с предлозима у и на најчешће јавља уз глаголе мировања. Значајна одступања јављају се у највећем броју у језику писаца 19. века, где се предлошко-падежне

конструкције *у, на* + акузатив користе чак и уместо конструкције у локативу са овим предлозима. Драгана Радовановић у чланку „Географска терминологија у Паштровским исправама“ (185–196) даје попис географских термина забележених у поменутиим документима од 16. до 18. века, сврставајући географске појмове у пет макропоља, углавном с ослонцем на Шицову класификацију. Јелена Јанковић и Данијела Станић у раду „Називи за боје у источнохерцеговачком дијалекту“ (197–210) етимолошки, творбено и семантички анализирају називе за боје, издвајајући покрајинску и дијалекатску лексику.

Трећи број часописа (III/4) појавио се 2013. године. У делу *Расправе и чланци* налазе се два рада из области језика (7–25), шест радова из области књижевности (29–108), и у делу *Прилози и ѝрикази* такође шест (111–151).

Овај број започиње радом Милице Радовић Тешић „Лексикографски рад Митра Пешикана“ (7–12), у којем ауторка подсећа на значај овог великог српског научника, особито као лексикографа на изради једнојезичних речника српског језика, као што су шестомни Речник Матице српске и тезаурусни Речник САНУ. Жарко Б. Вељковић у раду „Порфиригенитована ’Лонтодокла’ – данашњи Љутотук – неколики балканоромански топоними Бјелопавлићког краја“ (13–25) анализира одређене археолошке локалитете на тлу Црне Горе, дајући и етимологију тих топонима.

У делу *Прилози и ѝрикази* неколико аутора је представило значајна остварења српских лингвиста, истичући вредност њихових дела како за српску научну јавност тако и за читалачку јавност уопште. Јелица Стојановић је веома похвално истакла књигу Наташе Драгин *Сѝоменици срѝскословенске ѝисменосѝи. Језик и ѝексѝолоѝија* (127–130), напомињући да књига представља значајан допринос србистици, нарочито историји српског језика. На овај приказ надовезује се и приказ Јелене Газдић, која веома афирмативно говори о књизи Александра Милановића *Језик весма ѝолезан* (131–136), у којој се налазе сабрани радови претходно објављени у различитим српским и међународним публикацијама из области историје српског језика у 19. веку и развоја публицистичког стила.

Часопис *Окѝоих*, који излази последње три године, представља драгоцен допринос очувању и неговању српског језика и српске књижевности на тлу Црне Горе, а и шире. Наглашава се потреба за

његовим редовним издавањем, како не би одолео многобројним притисцима са стране, чиме може доћи до угњетавања српског језика на том простору.

Како су истакли уредници часописа, до сада у Црној Гори овакав тип часописа није излазио, те је његовим оснивањем и годишњим објављивањем прилика да се утемељи и изгради значајно гласило науке и струке, које полази од научне истине и тумачења која се тичу развоја и особина српског језика и књижевности. Због тога би србисти – лингвисти и проучаваоци књижевности – ваљало да подрже овај часопис у повоју и дају свој допринос, како би се тиме одржао и учврстио своје темеље у филолошком свету у најширем смислу и у науци уопште.

Драјана Ј. Цвијовић